

MÁRTON László

CSILLAGHEGYTŐL ZALÁTÁIG

Egy készülő regényből

Magam is emlékszem: 1979. augusztus tizenegyediké egy keddi nap volt. Aznap délután kereste fel Por Zsolt először Évikét abban a budai lakásban, ahol Évike a testvéreivel együtt a gyerekkorát töltötte. Azóta a bátyja és a nővére elköltözött, Évike pedig kettesben lakott az anyjával.

Évikét Por Zsolt futólag ismerte régebről, egy többnapos iskolai kirándulásról, ahová a lány kísérő tanárként volt beosztva. Öt évvel idősebb volt Ernőnél, aki ekkor még gimnazista volt, kamasz, Évike pedig felnőtt nő, aki tanárjelöltként már órát is tartott, sőt gépkocsivezetői jogosítványt is szerzett.

Ernőnek első pillantásra megtetszett Évike, de eszébe sem jutott, hogy udvaroljon neki, méghozzá nemcsak a rang- és kor-különbség miatt, hanem azért is, mert úgy hallotta, hogy vőlegénye van, egy korban hozzáillő, komoly férfi. Komoly és ritka a szakterülete: vallástörténész, de még a keresztnéve is komoly és ritka: Frigyes. Teljes névén: Heckenast Frigyes. Távoli rokona annak a Heckenast Gusztávnak, akinek pesti nyomdájában 1848. március 15-én kinyomatták a tizenkét pontot és a Nemzeti dalt.

Erről és százféle más dologról beszélgettek a kirándulás utolsó estjén. Újabb és újabb témák merültek fel, a két beszélgetőtárs nem akarta elengedni egymást, pedig már éjfél is elmúlt. Végül, kissé váratlanul Évike megkérdezte: vajon Ernő elvesztette-e már a szüzességét?

Ernő zavarba jött, de ezt leplezni próbálta. Nagyképű és tudálékos választ adott, hogy ne kelljen igent vagy nemet mondania. Azt mondta: egy fiú nem tudja elveszteni a szüzességét, mert nincs neki szűzhártyája.

Évike bosszúsán elfintorodott. Nyilván arra gondolt: ez mégiscsak egy kisfiú, még ha időnként érettebbnek látszik is a koránál. Egy taknyos kölyök. Főlölesleges éjfélig beszélgetni vele.

Felállt, és bement a lányok szobájába. Ez a beszélgetés tudniillik egy turistaházban zajlott, ahol olyasféle harminc férőhelyes hálókörletek voltak, emeletes vaságyakkal, mint a Magyar Néphadseregben.

Aztán elzúgott három év. Por Zsolt megkezdte felsőfokú tanulmányait.

Az egyetemen első évben kötelező volt oroszul tanulni. Az orosz nyelv, ahogy a hallgatók mondogatták, „közutálatnak örvendett”. Ebben az utálatban Por Zsolt nem osztozott a többiekkel. Ő szívesen olvasta volna eredeti nyelven az orosz klasszikusokat. Csak éppen ő sem tudott jól oroszul, mert a középiskolában nem tanították meg, és az egyetemen sem idő, sem kényszerítő szükség nem volt egy újabb idegen nyelv alapos elsajátítására.

Pedig Számadó Gergelyné, aki az egyetemi oroszórákat tartotta, jó tanár volt, ez rögtön látszott rajta. Szívélyes és segítőkész volt. Szeretett olyasféle apró részleteket elmagyarázni, mint a szavak etimológiája vagy az orosz és a latin nyelv közti hasonlóságok. (A nyugati nyelvek mellett latinul is tudott.) Mondogatta: nemcsak a hallgatóknak, neki is érdeke, hogy már az első év végén letegyék a záróvizsgát, és ne kelljen tovább nyűglődniük az orosz nyelvvel. Szavajárása volt: „Essünk túl egymáson!”

Egyszer, valamikor télen, elmaradt az oroszóra. Számadóné, a kötelességtudás mintaképe, váratlanul távol maradt. „Megt halt a férje” — magyarázta a titkárnő az idegen nyelvi lektorátuson. A hallgatók megdöbbenek, noha egyikük sem ismerte a tanárnő férjét, aki ezek szerint nincs köztünk többé. Por Zsolt egy héttel később, amikor a tanárnő megjelent az egyetemen, és szabályszerűen megtartotta az órát, megkérdezte tőle: rokona-e a tanárnőnek Számadó Éva? Elvégre ez egy nem túl gyakori családnév.

Számadóné azt felelte, hogy Éva a lánya, és ha Por Zsolt le tud fordítani három összefüggő mondatot Mihail Solohov Nobel-díjas szovjet író *Szogyba cseloveka* című munkájából, akkor ő átengedi a záróvizsgán. Egy hét múlva, a következő oroszórán átnyújtott Por Zsoltnak egy képeslapot, amelynek egyik oldalán a harminc férőhelyes hálókörletekkel büszkélkedő turistaház látszott, a másikon pedig ez volt olvasható: „Jaj, de szép volt az a kirándulás! Kár, hogy elmúlt. — Évike.”

Por Zsolt, függetlenül a sikeresen letett záróvizsgától, viszonylag lassan fogta fel, mi a teendője. Beletelt fél évbe, mire a fővárosi távbeszélő-előfizetők névsorából kikereste a telefonszámot, és felhívta Számadó Évát.

*

Augusztus volt, hosszan tartó, fülledt forróság. Por Zsolt éjszakai portás volt egy kollégiumban, amely a nyári szünetekben ifjúsági szállóként üzemelt.

Este tízkor kezdődött a munkaidő, éjfélig regisztrálta az új vendégek adatait.

Éjfél és hajnali kettő között a kollégium sötét, üres folyosóin sétált fel és alá.

Kettő és négy óra között Mommsen főművének nyolcadik kötetét olvasta, amely a Gracchus-testvérek, Tiberius és Caius reformtörekvéseiről szólt.

Négy óra és fél öt között azon töprengett, hogy a reálisan létező szocializmusnak is szüksége volna Gracchusokra, akik a rosszul működő állami vállalatokat életképes munkavállaló-szövetségekké alakítanák.

Fél öt és hat óra között kitöltötte az áthúzendő ágyak és a másnap fogyasztandó reggelik listáját.

Hat órakor megérkezett — ha megérkezett — a váltás. Por Zsolt az éjjel-nappali közértben vett egy kiflit és egy iskolatejet, egy utcai padon ülve elfogyasztotta reggelijét, majd a szentendrei HÉV-vel kiment Csillaghegyre, ahol a strand betonpalánkján egy helyütt be lehetett bújni.

A csillaghegyi strandfürdő akkoriban el volt hanyagolva. Lent, a medencék mellett még csak-csak lekaszálták a füvet, egy-két virágágyat is hagytak élni, de fönt, a dombtetőn háborítatlanul uralkodtak a csipkebokrok és a vadkörtefák. Por Zsolt átbújt a betonpalánkon, és leheveredett az egyik nagyobb körtefa árnyékába. Aludt egy-két órát, aztán lement a medencékhez, úszott, majd visszament a körtefához, és az árnyékban tovább olvasta Mommsen főművének nyolcadik kötetét.

Délben evett az újtó szellemű maszek standnál egy tejfölös lángost, és vizet ivott a nyomókaros kútból. Ismét aludt, ismét úszott, ismét olvasott. Záráskor kiment a főkapun a HÉV-hez. Szívesen maradt volna még egy-két órát, de tudta, hogy zárás után az örök átfésülük a terepet.

Felszállt a HÉV-re, leszállt a Margit-hídnál. A Frankel Leó utcában minden este végigolvasta a Gyöngyvirág étterem étlapját, amely a bejárat mellé volt kifüggesztve. Kiválasztott egy főételt, legyen az „Wellington-bélszín” vagy „fogasfilé Orly módra”, és képzeletben az utolsó morzsáig megette.

Utána a sarki közértben vett egy kiflit és egy kis doboz tejet. Az volt a valóságos vacsorája, amelyet a Bem József-szobor közelében, egy padon fogyasztott el. Vacsora után még elüldögélt egy kicsit (ahhoz már sötét volt, hogy tovább olvassa Mommsent), aztán buszra szállt, és tíz óra előtt néhány perccel megjelent az ifjúsági szállóban, hogy felváltsa a délutáni portást.

Így telt a nyár egészen addig, amíg Por Zsoltnak eszébe nem jutott, hogy egy utcai telefonfülkéből felhívja Évikét. Úgy emlékezett, hogy Évikének élénken csengő hangja van, azon a bizonyos kiránduláson énekelt is, méghozzá igen szépen, most azonban furcsa, fátyolos hang hallatszott a telefonkagylóban. Ezen a fátyolos hangon Évike arra kérte a fiút, látogassa meg minél hamarabb. Akár ma délután is lehet. Az utcát és a házszámot is mondta, pedig az benne volt a telefonkönyvben.

*

Évtizedekkel később, amikor már öregedett, Por Zsolt szerencsés embernek tartotta magát. Hatvanadik születésnapján így összegezte az életét: az első húsz év rossz, a rákövetkező negyven jó volt. Igaz, a korai években is történtek szép és jó dolgok, ahogyan a felnőttkor éveiben is nagy számban került sor bajokra, bosszúságokra, kudarcokra, de ez nem változtat a mérlegen: a második kétharmad kárpótlás volt az első egyharmadért.

Egyszer, amikor a nagyobbik fiát ki kellett hoznia a rendőrségről, mert egy szabadtéri razzia során növényi törmelékot találtak nála, így válaszolt a jegyzőkönyvet készítő tisztviselőnek kérdésére: „Három gyerekem van ugyanaból a házasságból, amely házasság jelenleg is fennáll.” Abban a pillanatban úgy érezte: dicsekszik. Pedig ez volt a szintiszta valóság.

Por Zsolt még aránylag fiatal volt, mire a három gyerek felserdült. Értelmes, megbízható, szeretetreméltó fiatal felnőttek voltak. Összetartottak, sokat segítettek egymásnak, jól alakult az életük. Por Zsolt gyakran elmondta: ő is igyekezett a legjobb tudása szerint nevelni a gyerekeit, de igazából a gyerekei nevelték őt. Megtanították főzni, mert a nem kellően megpuhult kacsacombrá azt mondták: „Rossz a liba!” Megtanították az elbeszélés művészetére, mert ha érdekesen mondták az esti mesét, hosszabbítást kértek. Megtanították, hogyan kell levetett inggel erdei tisztáson pillangót fogni, majd a megcsodált pillangót sérteletlenül szabadon engedni.

Megtanították, hogy a gyerekekre egyrészt oda kell figyelni, másrészt békén kell hagyni őket, harmadrészt pedig, ha rászó-

rulnak, segíteni kell. Itt van például az imént említett növényi törmelék. Az akkor tizennyolc éves fiút nem azért vitték be a rendőrségre, mert amikor átkutatták a hátizsákját, egy bádogszelencében találtak egy csipetnyi törmelékot, hanem azért, mert megkérdezte: mik a jogai? „Ha olyan nagyon kíváncsi vagy a jogaidra, majd az őrszobán kapsz róluk tájékoztatást.” A házkutatás után, tudniillik az is volt, sor került egy tanulságos beszélgetésre apa és fia között arról, miért helyes ragaszkodnunk jogainkhoz, és ezt a ragaszkodást miért büntetik a magyar állam rendfenntartói.

Por Zsolt nemcsak arról volt meggyőződve, hogy élete utóbbi kétharmada kárpótlás volt az első egyharmadért, hanem arról is, hogy Évikéhez fűződő szerelme és az ebből következő házasság az élete újraalapítása volt.

*

Azon az augusztusi napon, amikor Por Zsolt első ízben járt Számadóék lakásán, Évikét rossz lelkiállapotban találta. A lány újra meg újra sírva fakadt. Még nem heverte ki az apja elvesztését. Az apa sokat cigarettázott, és soha nem volt hajlandó elmenni tüdőszűrésre. Mire észrevették a daganatot, már nem lehetett segíteni. Abban az életkorban halt meg, amikor a sopánkodó ismerősök joggal mondogatják: „Pedig még vagy harminc évig élhetett volna!”

Utolsó heteiben Évike ápolta. Sem akkoriban, sem később nem mesélt részleteket, de sejthető volt, hogy a több okból adódó lelki megrázkódtatáshoz súlyos testi fáradsalmak társultak. Hogy mást ne mondjak, megerőltető lehet egy magatehetetlen férfitestet emelgetni, oldalára fordítani, mosdatni. Ellentétben Por Zsolttal, aki egy pillanatig sem tudott keserű és gúnyos kritika nélkül gondolni a szüleiére, Évike a rajongásig menően szerette az apját, és nyilván önmagában is megpróbáltatás volt ezt a nemrég még erős, okos, bátor, határozott férfit roncsként látni és gondozni, gyorsuló hanyatlásának tehetetlen részese lenni.

De nemcsak ezért sírta el magát a máskor mindig vidám fiatal nő. Mint kiderült, nemrég összeveszett a vőlegényével, Frigyesel, aki még fiatal, de már tekintélyes kutatóként ateista nézőpontból vizsgálta a középkori nyugati kereszténység dogmatikai vitáit. Azt már nem tudom, hogy min veszték össze, és melyiküknek lehetett igaza. Utólag nem is különösebben érdekes.

Ennél érdekesebb, hogy amikor ismét, most már harmadszor folyni kezdtek a könnyek, Por Zsolt odahajolt, és lecsokolta őket, Évike pedig magához húzta az ifjúsági szálló éjszakai portását.

Este fél tízkor, amikor Por Zsoltnak indulnia kellett volna ideiglenes munkahelyére, Évike hetek óta tartó szomorúságának már alig látszottak a nyomai. Mint amikor a szél — hogy kivételesen költői hasonlatot vegyek igénybe — elfújja a felhőregetet, és csak imitt-amott látszik az égen egy-egy foszlány vagy pamacs, de azok önmagukban már-már derűsnek érződnek. Összeölelkezve feküdtek az ágyban, és Por Zsolt fölvetette annak lehetsé-

gét, hogy ma este nem vonul be az ifjúsági szálló portásfülkéjébe, hanem inkább töltsék együtt az egész éjszakát. Évikének azonban eszébe jutott a délutáni portás, akinek addig ott kell maradnia a helyén, amíg nem érkezik meg a váltás. Szenvedélyesen megcsókolta Por Zsoltot, és azt mondta: menjen csak dolgozni, aztán jöjjön vissza másnap, még hozzá hamar.

Reggel Por Zsolt, miután átadta a szolgálatot, nem a csilaghegyi strand betonpalánkja alatt bújt át, még csak nem is az esztergomi autóbuszra szállt fel, hogy őszibarackot és csokoládét vigyen Nagymamának, aki a gizellatelepi állami szanatóriumba volt beutalva, hanem Számadóék ajtaján csöngetett be. És ez így ment harmadnap, negyednap, ötödnap is.

Szerelmük alakulásában lehetetlenség volt észre nem venni a szerencsés véletlenek egybeesését. Ezekből csak kettőt mondok. Az egyik: amikor Por Zsolt végre elszánta magát, hogy felhívja és felkeresse Évikét, ő éppen akkor, azaz kevéssel azelőtt veszett össze Friggyessel, és vigaszra vágyott. Pontosabban, arra a férfit várt, aki jön, és megvigasztalja. Por Zsolt pedig jött, és vigasztalt. A másik: Évike éppen akkor egyedül volt a lakásban. Számadó Gergelyné, de mostantól nevezhetjük Teodórának is, egy hónapra elutazott Angliába egy régi barátnőjéhez.

Ha Teodóra ezekben az augusztusi napokban nem lett volna távol, örökre Számadóné maradt volna Por Zsolt számára. Évike aligha lett volna hajlandó ágyba bújni Por Zsolttal, miközben a másik szobában tesz-vesz az anyja. Számadóné biztosan lebeszélte volna a lányát az új kapcsolatról, és rávette volna, hogy beküldjön ki Friggyessel.

A mérleg egyik serpenyőjében egy komoly férfi, jó családból való, korbán hozzáillő, fényes pályafutás kezdetén. A másik serpenyőben egy elsőéves egyetemi hallgató, ágrólszakadt, öt évvel fiatalabb Évikénél, zűrös családi háttérrel. Vagy tehetséges, vagy nem. Vagy lesz belőle valami, vagy nem. Efféle józan mérlegelés nem dőlhetett volna el Por Zsolt javára.

Az a mozzanat, amely hosszú távra megszilárdította szerelmüket, már csak kisebb részben volt véletlen, nagyobb részben egy döntés következménye volt.

Szerelmük hatodik napján, egy nappal az alkotmányünnepi tűzijáték előtt, Évike elutazott a jugoszláv határ mellé, egy Zaláta nevű dél-baranyai falucskába. A fiatal tanárnő iskolája ebbe a kis faluba szervezett érdeklődő, természetkedvelő diákok számára nyári tábort, és Évike volt a táborvezető.

Por Zsolt ezúttal is lassú felfogású volt. Beletelt négy-öt napba, mire világossá vált számára: ha fontos neki ez a kapcsolat, akkor utána kell mennie Évikének, el kell utaznia Zalátára.

*

Csakhogy volt itt egy nehézség. Elutazni önmagában véve nem lett volna nehéz, de ahhoz, hogy elutazhasson, ott kellett volna hagynia az ifjúsági szálló éjszakai portásfülkéjét, és ez nehéz volt. Ernőt kisgyerekkorától arra nevelték, hogy első a kötelesség. Ha valaki elvállal egy munkát, azt semmi szín alatt nem hagyhatja félbe, és nem távozhat mellőle.

Ezt kiabálta neki Nagymama is a gizellatelepi szanatóriumban, miután szemrehányást tett az őszibarack miatt. Nagymama több ízben is Ernőke lelkére kötötte: nehogy kemény, éretlen barackot hozzon, mert ő csak a teljes érettségében pompázó, lédús barackot kedveli. És fehér húsú legyen, mert az jobb, mint a sárga húsú. Így tehát Por Zsolt vett másfél kiló fehér húsú, érett őszibarackot, mielőtt az Engels téri buszpályaudvaron felszállt az esztergomi járatra.

A busz zsúfolásig telve volt, a barack megnyomódott Por Zsolt táskájában. Kicsorgó leve átította Claude Lévi-Strauss *Szomorú trópusok* című munkáját, amelyet szereplőnk akkoriban olvasott. Nagymamát vajmi kevéssé érdekelte a strukturalista antropológia, ő az őszibarack miatt haragudott. „Ez nem barack, ez cefre!” — sipította a gizellatelepi szanatórium teraszán. — „Ezt a lucskos rondaságot megfogni sincs kedve az embernek, nemhogy megenni!”

Ebben a pillanatban odalépett egy fehér köpenyes orvos, és félrevonta Por Zsoltot. Úgy látszik, értesült róla, hogy a látogató Frankné unokája. „A kedves Nagymama összeférhetetlenül viselkedik” — súgta Por Zsolt fülébe. — „Haza kellene vinni. Lehetőleg most azonnal. De legkésőbb holnap.”

„A König doktor egy kapzsi gazember” — sziszegte Nagymama gyűlölködve. — „Minden betegről elvárja a pénzes borítékot. De én nem adok neki, csakazértsem. Dögöljön meg a neve napján!”

Meglehet, nem ez volt a legszerencsésebb pillanat, hogy Por Zsolt értésére adja Nagymamának: mostantól egy hétig nem fogja látogatni, mert elutazik a jugoszláv határ mellé, Zalátára, de úgy érezte, ezt a közlést nem halogathatja tovább. Nagymama őszintén elcsodálkozott. „Bolond vagy?” — kérdezte. — „Mit keresel te a jugoszláv határon? Azt akarod, hogy lecsukjanak a határőrök?”

Por Zsolt elmagyarázta, hogy Zalátán iskolai nyári tábor van, a határőrök is tudnak róla. És hogy ő a táborvezető tanárnőt látogatja meg, tudniillik szereti. Ezt hallva, Nagymama kikelt magából. „Szó sem lehet róla!” — süvöltötte. — „Nem fogsz elutazni semmiféle tanárnőhöz! Megtiltom!”

Hozátette, még mindig emelt hangon, hogy König doktor és a többi jelenlevő is hallhassa: Ernőkének kötelességei vannak. Ernőke elvállalt egy munkát, már-már fix állása van, és azt nem hagyhatja ott, főleg nem holmi érzelmek miatt. Az érzelmek elmúlnak, a kötelesség megmarad. Ernőke nem utazhat sehová, legfeljebb Visegrád-Gizellatelepre, hogy neki, Nagymamának fehér húsú őszibarackot hozzon. Legközelebb Ernőkének legyen annyi esze, hogy felrakja az őszibarackot az ülések fölötti csomagtartóra, és akkor a gyümölcs nem fog megnyomódni.

Visszafelé menet, a zsúfolt távolsági buszon Por Zsoltnak először az jutott az eszébe: neki Nagymama nem tilthatja meg, hogy elutazzon Zalátára. Mondhatja ugyan, hogy megtiltja, de nem tudja megakadályozni. És ha Nagymama azt mondja, hogy megtiltja, az egy okkal több, hogy Por Zsolt ragaszkodjon a tervéhez, és felkeresse Zalátán Évikét.

És csak ezt követően gondolkozott el rajta: mi okozhatta Nagymama aránytalanul heves dühkitörését? Ennyire ragaszkodik a Tibi csokoládéhoz (azt is vitt neki) és a fehér húsú, érett őszibarackhoz? Nem inkább arról van szó, hogy megsejtette a veszélyt: fiúunokája végképp kicsúszik a kezei közül?

De még ekkor sem volt biztos benne, hogy másnap tényleg elutazik. Még mindig ingadozott. A döntő indítékot egy jelentéktelen semmiség szolgáltatta. Este a portásfülkében az igazgatóság levele várta. Értesítették, hogy áthelyezték egy másik ifjúsági szállóba, amely a Kruspér utcai kollégiumban működik. Másnap este már ott kezdje meg a munkát.

Por Zsolt számára világossá vált, hogy ő bizony egyetlen éjszakát sem fog a Kruspér utcában átvirrasztani. Nem az volt a döntő tényező, hogy a Kruspér utcai ház rosszabb helynek számított, és jóval messzebb volt Por Zsolt megszokott nappali helyeitől, mint az a vízivárosi kollégium, ahol addig dolgozott, hanem az, hogy a vízivárosi kollégiumba ezek szerint nem kell többé mennie. Oda őt már nem köti semmiféle kötelesség.

Még az éjjel írt az igazgatóságnak, hogy a Kruspér utcai telephelyet nem áll módjában átvenni. A levelet reggel, váltás után postára adta, majd a Déli pályaudvaron felszállt a pécsi vonatra.

*

Stendhal írja a szerelemről szóló tanulmányában, hogy a tartós szerelem kialakulása és megszilárdulása a telített sóoldatba mártott fadarabon megjelenő sókristályokhoz, illetve a kristályosodás folyamatához hasonlít. A hallstatti sóbányában megfigyelte: a telített oldatba mártott tárgyakon akkor lesz erős és tartós a kristályos konyhasóborítás, ha egymás után két kristályosodás zajlik. A második lesz az, amely megszilárdítja és tartóssá teszi az első.

A francia író szerint a szerelemben hasonló kétlépcsős folyamat zajlik. A második kristályosodás, a szenvedély második fellobbanása nélkül nem lesz maradandó az első szenvedély.

Por Zsolt utóbb úgy látta, hogy az ő esetében az volt a második kristályosodás, hogy otthagya a nyári munkát, és utána ment Évikének a jugoszláv határra. Ez tette érvényessé, mi több, végérvényessé az első csókokból és ölelésekből adódó érzelmeket.

Pécsről Szigetvárig vonattal jutott el, onnan Sellyére busszal. Sellyén valaki megmutatta azt a dülőutat, amely Zalátára visz. Por Zsolt elindult gyalog. Sötét este volt, mire megérkezett a zalátai általános iskolához.

Kiüthetett volna rosszul is, hogy Por Zsolt váratlanul, előzetes bejelentés nélkül betoppan Zalátára. De jól ütött ki. Érkezésekor mindössze három táborlakó volt az iskolaépületben, a többiekkel Évike átment a szomszédos Kemsére friss tejért. Mire megérkezett a tej, Por Zsolt már javában kanasztázott a három fiúval, akik legfeljebb két-három évvel voltak fiatalabbak nála. Évike Por Zsolt nyakába borult. Látszott rajta, hogy egyrészt meg van lepődve, másrészt a lelke mélyén erre várt. Por Zsoltot kézen fogta, maga után húzta, ki az iskolából, ki a faluból, valahová a Dráva környéki mezőkre. Eltelt egy óra is, mire egymást átkarolva visszasétáltak az iskolába. Évike csillogó szemmel,

kipirult arccal, kissé még zihálva bejelentette: ez itt Por Zsolt, ráadásul tanár szakos egyetemi hallgató. Úgyhogy mostantól ő a kísérő tanár. Elvégre a táborvezető mellé kísérő tanár is kell.

*

Miután Por Zsolt visszaérkezett Zalátáról, Nagymama keserű kifakadásokkal árasztotta el Ernőt. Csakis így volt hajlandó nevezni fiúunokáját. Nem vett róla tudomást, hogy Zsolt az igazi neve. Nem elég, hogy felelőtlenül otthagya az éjszakai portásfülkét, és megszökött a kötelesség elől, nem elég, hogy eltúrta — micsoda gyenge jellemű, hitvány tökfilkó az ilyen ember! —, hogy őt, Nagymamát König doktor hazaküldje Visegrád-Gizellatelepről, de a tetejébe még egy nőt is felszedett, illetve hagyta a nőtől behálózni magát.

Por Zsolt csöndesen megjegyezte, hogy Évának neve is van. Lehetne a keresztnevének emlegetni.

Ettől Nagymama hangja egy kicsit még fülsértőbb lett.

Mit akar Ernőke? Tartós kapcsolatot? „El akarod venni feleségül? Ugyanolyan nyámnyila senkiházi vagy, mint az apád!”

Régen a fiatalemberek, ha már nagyon nem bírtak magukkal — folytatta Nagymama könyörtelenül —, elmentek a kuplerájba. Ott kifizettek egy nem túl magas összeget, és nem volt probléma többé. Kielégítették alantas vágyaikat, és nem kellett sem érzelmeket szenvedniük, sem az önfertőzés mocsarában fuldokolniuk!

Nagymama azt hitte, és annak idején azzal ijesztgette az óvodás Ernőkét, hogy az a kisfiú, aki „a bibliai Onán vétkébe esik”, tönkreteszi a hátgerincét, és púpos lesz. Egyszer, amikor láttak az utcán egy púpos embert, Nagymama odasúgta: ez a bácsi is azért lett ilyen, mert kisgyerekkorában magához nyúlt.

Ernőke megrémült. Annyit értett az egészből, hogy Nagymama valami förtelmes bűnnel gyanúsítja, és ő már csak azért sem tud védekezni a gyanúsítás ellen, mert nem tudja, miről van szó. Igyekezett büntelen maradni, például úgy pisilt, hogy nem nyúlt magához. Ennek viszont az volt a hátránya, hogy levizelte a nadrágját. A felnőttkor küszöbén rájött, hogy nem az a bűn a förtelmes, amelyet kisgyerekként el sem követett, hanem Nagymama nevelő célzatú hazugsága.

A zalátai napok után pedig arra jött rá, hogy nem „az a nő” (mármint Évike) akarja kiszívni a csontjaiból a velőt (Nagymama ugyanis ezt állította), hanem neki, Nagymamának vannak ilyen irányú törekvései.

Nagymama éles hangja elviselhetetlen volt. Torkaszakadtából kiabált. Vádaskodott, rágalmazott, fenyegetőzött.

Por Zsolt arra gondolt, hogy ő ezt nem hallgatja tovább. Nagymamának már a hanghordozása is szégyenletes. Sarkon fordult, és szó nélkül kiment az utcára. De már késő volt. Már összepiszkoltak és megaláztottnak érezte magát.

Vannak személyek, akiknek jelenléte önmagában is megalázó. Közelségük — pontosabban: közelségük elviselésének kényszere — szégyen és gyalázat. Ernő gyerekkorára ez nyomta rá a bélyegét. Felnőttként meg akart szabadulni tőle.